

CONVERSIUNEA – ASPECTE DE DREPT COMPARAT

Mariana ȘARGAROVSKI

Conversiunea, considerată drept un soi de consecință a nulității actului juridic civil, este abordată și văzută multipolar, în funcție de tradiția juridică a diferitelor țări.

Teoria conversiunii a fost, de fapt, elaborată de doctrina germană din secolul XIX și apoi consacrată în art. 140 B.G.B. [1, p. 1169]

Astfel, la art. 140 Cod civil german [2] se menționează: „Când un act juridic nul îndeplinește condițiile cerute de un alt act juridic, acesta din urmă este valabil dacă se poate considera (admite) că, nulitatea fiind cunoscută, această validitate ar fi fost dorită (acceptată)”.

Potrivit art. 1424 Cod civil italian [3] (cu titlul marginal „Conversiunea contractului nul”), contractul nul poate produce efectele unui contract diferit, ale cărui condiții de fond și formă le întrunește, dacă, având în vedere scopul urmărit de părți, trebuie să se considere că ele ar fi dorit aceasta dacă ar fi cunoscut nulitatea.

O prevedere similară se regăsește în Codul civil ungar din 1959. Art. 234 alin. (2) prevede că dacă un contract anulat îndeplinește

condițiile de validitate ale altui contract, acesta din urmă va fi socotit ca valabil încheiat, cu excepția cazului în care este în contradicție cu intenția prezumată a părților.

În ciuda absenței unor dispoziții generale exprese cu privire la instituția conversiunii, sistemul de drept francez și sistemele de drept francofone admit aplicabilitatea acestei figuri juridice, fundamentate doctrinar pe ideea de protecție a voinței juridice a părților sau a părții actului juridic și, implicit, pe necesitatea de a extrage un efect util din aceasta [4, p. 386].

Situația este aceeași în privința codurilor moderne inspirate din cel francez, precum Codul civil spaniol, care reglementează regimul nulităților la art. 1300-1314, Codul civil al provinciei Quebec (art. 1416-1424) sau Codul civil al statului nord-american Louisiana (art. 2029-2035). Toate aceste coduri conțin însă regula de interpretare „*actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*”, invocată, cel mai adesea, drept temei al conversiunii (art. 1157 Cod civil francez, art. 1284 Cod civil spaniol, art. 1428 Cod civil al provinciei Quebec, art. 2049 Codul Civil al statului Louisiana). Remarcabil este însă că unele coduri moderne, precum Codul elvețian al obligațiilor, nu cuprind nici dispoziții privitoare la conversiune și nici regula de interpretare menționată. În sistemele juridice de *Common law*, conversiunea nu există ca atare și nici nu ar prezenta vreo utilitate devreme ce doctrina echității admite posibilitatea judecătorului de a adapta, de a modifica stipulațiile unui contract nevalabil, astfel încât acesta să constituie un act valid. În ceea ce privește Codul civil al Federației Ruse [5], acesta nu consfințește regulile cu privire la conversiune, motiv pentru care majoritatea doctinarilor specifică necesitatea modificării legislației, după modelul anglo-saxon sau cel germanic [6, p.176]. Codul civil al Ucrainei [7], de asemenea, nu conține oarecare reglementări în domeniul conversiunii.

Alta este însă situația în Codul civil al Georgiei [8], care la art. 60, intitulat „Conversiunea actului juridic”, prevede: „Dacă actul juridic nul corespunde cerințelor prevăzute pentru un alt act juridic, se vor aplica acestea din urmă, dacă, aflând despre nulitatea actului, părțile doresc ca el să fie valabil”.

Noul Cod civil român [9] cuprinde două articole consacrate conversiunii. Este vorba despre art. 1260 și 1050. Primul dintre ele,

reglementează cu valoare de principiu conversiunea contractului nul, dispunând că „(1) Un contract lovit de nulitate absolută va produce totuși efectele actului juridic pentru care sunt îndeplinite condițiile de fond și de formă prevăzute de lege. (2) Cu toate acestea, dispozițiile alin. (1) nu se aplică dacă intenția de a exclude aplicarea conversiunii este stipulată în contractul lovit de nulitate sau reiese, în chip neîndoielnic, din scopurile urmărite de părți la data încheierii contractului”.

Legislația civilă a Republicii Moldova nu dedică expres vreun articol conversiunii actului juridic civil. Totuși, Codul civil al Republicii Moldova [10] recunoaște tacit necesitatea conversiunii în cadrul raporturilor juridico-civile. Exemplu, în acest sens, ar fi art. 213 alin. (2) care prevede că „Dacă una dintre părți a executat total sau parțial actul juridic pentru care se cere formă autentică, iar cealaltă parte se eschivează de la autentificarea lui notarială, instanța de judecată are dreptul, la cererea părții care a executat total sau parțial actul juridic, să îl declare valabil, dacă el nu conține elemente care contravin legii. În cazul acesta, nu se cere autentificarea notarială ulterioară a actului juridic”. Sau art. 1147 conform căruia „Contractul de fidejusiune, pentru a fi valabil, trebuie încheiat în scris.

În cazul în care fidejutorul execută obligația, viciul de formă se consideră înlăturat”. Ori art. 830 alin. (1) al cărui text denotă că „Pentru a produce efecte, contractul care conține promisiunea de a transmite în viitor un bun trebuie încheiat în formă autentică.

Nerespectarea formei nu afectează valabilitatea donației dacă promisiunea este îndeplinită, cu excepția contractelor care au ca obiect bunuri pentru a căror înstrăinare se cere formă autentică”.

Referiri concrete la acțiunea de convertire se fac la art. 163 alin. (3): „Obligațiunea acordă deținătorului său dreptul la dobânda promisă de emitent, iar la sfârșitul perioadei pentru care este emisă și dreptul la valoarea nominală a acesteia. Obligațiunile pot fi convertite în acțiuni”. Însă se pare că nu se referă în contextul nulității actului juridic, așa cum s-ar atribui în cazul conceptului juridic de calificarea raporturilor contractuale, care, de asemenea, este reflectat doar prin optica doctrinei, nu și a legislației [11].

Codul familiei al Republicii Moldova [12] la fel nu conține reglementări exprese, ce s-ar referi la conversiune, dar există un articol, ca-

re postulează totuși situațiile juridice care înlătură nulitatea căsătoriei (art. 43 Codul familiei). Legislația muncii pentru prima dată în art. 84 Codul muncii [13] reglementează nulitatea contractului individual de muncă, făcând unele referiri la împrejurările în care se va înlătura nulitatea în alin.(3): „Nulitatea contractului individual de muncă poate fi înlăturată prin îndeplinirea condițiilor corespunzătoare impuse de prezentul cod”.

În concluzie, necesitățile sociale rămân a fi cele care impun existența sau lipsa unor concepte juridice în palmaresul legislațiilor statelor lumii. Doar o analiză și observare minuțioasă a realităților sociale pot explica rațiunea conversiunii, care se pare că nu este o construcție juridică de bază, cum ar fi, spre exemplu, contractul, ci reprezintă o derivată, care nu este neapărat o constantă, în cadrul raporturilor juridico-civile de diferit calibru și conținut semantic.

Referințe:

1. LIPINSKI, P. La conversion des actes juridiques. În: *Revue de la recherche juridique*, nr. 3/2002.
2. Codul civil german (Bürgerliches Gesetzbuch) din 18 august 1896; în vigoare din 1 ianuarie 1900.
3. Codul civil italian din 16 martie 1942.
4. TERRÉ, F., SIMLER, P., LEQUETTE, Y. *Droit civil. Les obligations*. Paris: Dalloz, 2013. 1594 p.
5. Codul civil al Federației Ruse. Partea I. Nr. 51-Φ3 din 30 noiembrie 1994.
6. ВАСЬКОВСКИЙ, Е.В. *Учебник гражданского права*. Москва: Статут, 2003. c. 176.
7. Codul civil al Ucrainei. nr. 435-IV din 16 ianuarie 2003. В: *Ведомости Верховной Рады Украины*, 2003. №. 40-44.
8. Codul civil al Georgiei. nr. 786-ІІс din 26 iunie 1997.
9. Codul civil al României. nr. 287 din 17 iulie 2009. În: *Monitorul Oficial*, 15.07.2011, nr.505. Intrat în vigoare: 01.10.2011.
10. Codul civil al Republicii Moldova. nr. 1107-XV din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.06.2002, nr. 82-86.
11. CIMIL, D. *Calificarea raporturilor contractual*. Chișinău: Grafema Libris, 2013. 224 p.
12. Codul familiei al Republicii Moldova. nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 26.04.2001, nr. 47.
13. Codul muncii al Republicii Moldova. nr. 154 din 28 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.07.2003, nr. 159-162/648.
14. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. nr. 225-XV din 30 mai

2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.06.2003, nr. 111-115/451.